

ВОЛОДИМИР ЯРЕМЧУК: УДАЧА І ВДАЧА В ДУХОВНІЙ МІСІЇ

Яремчук В. Між квіту й лез. Сонети. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 76 с.

*Сліпуча мить! І осяйна година!
Реальний світ кудись раптово щез!
Сплелися Бог, диявол і людина
В мені одним. Душа – між квіту й лез.*

Це мотто збірки сонетів Володимира Яремчука «Між квіту й лез». Епіграф, у якому людина високої громадянської відповідальності свідомо бере на свої рамена всю гріховність людства, щедро ділиться настроєм натхнення – й беззастережно офірує собою задля усвідомленої гармонії. Чи не такі рядки вважаються творчою удачею? У них – мить осяяння і роздуми над сенсом творчості, коли емоціонально-інтелектуальна потуга створює гармонійний часопростір. Хронотоп поета-деміурга урівноважує покликання творення краси з деструкційними сумнівами в досягненні мети. Із типового представника людських істот – плетива божественного й інфернального в людині – образ ліричного героя індивідуалізується. Духовна домінанта породжує почування душі «між квіту й лез» як прагнення захистити гармонію природного доквілля (й омріяного суспільного) від нищівної руйнації. Так оприявнюється бачення поетом своєї місії – стояти на варті людського в людині.

Якими категоріями оперує сонетяр у пізнанні внутрішнього світу людини? Звісно, на допомогу приходять екзистенційні категорії межового прозріння – любов і смерть. Як межові стани пізнання сутності і цінності довколишнього світу і себе самого. Та дефініції часу – мить і вічність:

*Над вічним полем вічні хмар отари
і неба вічні золото й блакить.
Як вічні степу молоді отави
і ниті рік, і озерець латки.
Земля моя – колиска й вічна пристань,
моя відкрита вічна таїна [с. 62].*

Чар його поетичного тексту, як можна пересвідчитися, не в намаганні вразити якимось тропом – навпаки, поет зумисно повторює в шести рядках шість разів епітет «вічний», навіюючи елегійний настрій непізнаної відкритості. Тиха радість буття-у-світі невловимо перетікає у смуток прощальний. Лагідна вдача людини, закоріненої в рідну землю, поєднується з почуттям гідності щирого українця... Без кучерявості вислову і фальшивого пафосу. Інтонація приземлено-буденна, але якій не можна не повірити.

Інший приклад. Стихія грози і стихія любові зіставлені як за силою потрясіння, так і за феноменальною здатністю непередбачуваності творення чи нищення: *«Гроза! Гроза! Як спалах божевілля! /<...> нестримна і свавільна, / от зараз Всесвіт кине навзнаки»* – і *«Любов... Любов. Затемнення і спалах. / Єство терзає, пестить і гнітить»* [с. 3]. Тонкий психологічний паралелізм вирельєфное візуальну схожість сприйняття явищ, різних за своєю природою, але подібних у процесуальній мінливості. Це феєричне плетиво емоцій у вербальному осягненні невлвовимої миті, що змінює макровсесвіт і мікрокосмос, завершується наближенням полюсів початку і кінця глибоко усвідомленою єдністю вибуху / осяяння, смерті / воскресіння, нищення / благовісту.

Протиставлення сутності й ролі людини на Землі (господарі і жертви, вінець природи і заброди) [с. 5] нібито не має інформаційної новизни, як і рефрен «йдемо», однак ще раз упевнює, що в літературній творчості відіграє роль не що, а як зображено-виражено. Інтонанційно художня правда В. Яремчука виявляється в аналітичних роздумах (не розумуванні!) про *«лихого пересмішника»* Божого задуму, у спокійній виваженості змалювання випробувань та їх наслідків: *«Йдемо крізь бурі, крізь вогонь і воду, / не маючи ні захисту, ні броду – / й зникаємо навек... А далі? Далі що?»* [с. 5]. І тільки повторене запитання руйнує матрицю нібито філософськи відстороненого споглядання історії ще одного втраченого покоління – на ній (матриці) явно проступає палімпсест Шевченкового *«Ні, не однаково мені»*. Отже, візія руху, притаманна поезії шістдесятників, породжує мотив причетності. Передусім ліричного героя та його однодумців. Проте не міняються суспільні засади. Підставою для висновків можуть слугувати сонети *«І час, і простір нарізно розводять...»* [с. 6], *«Гортаю книгу. Кожен день гортаю...»* [с. 64], *«Той білий кінь зі снів моїх значливих...»* [с. 65], *«Перепливаю океан журби...»* [с. 66], *«Сізіф усе в потугах безконечних...»* [с. 71], *«І дуб сухий завітувати зможе...»* [с. 68], *«Лечу. Співаю. То сміюсь, то плачу...»* [с.72]. Натомість у царині суспільного буття простежується виражена дієсловами статична незмінність (*«Стоїть Феміда: меч і терези...»*) [с. 67] або вертикаль занурення (*«Дев'ятий меркантильний хижий вал...»*) [с. 69].

Темпоральне сприйняття світу вимірюється майже фізично – температурою об'єктів. На дотик. На відстані простягнутої долоні. Звідси – вихололі сліди й *«тепло стрічань»*, *«палючий холод»* і *«обіцянок злі льоди»*, *«холодна лава сиротлива»* і *«гострі іскри інею»*, де кожен із тропів працює на ідею сонета *«Опале листя, вчора ще живе...»* [с. 29]. Або *«Розряд! Розряд! І серце розколосось! / Розряд біди, обману чи обмов»* [с. 17].

Незгасний біль Чорнобильської трагедії, посилений минулорічними пожежами в зоні зараження, набув у В. Яремчука риторичної запитальності: *«Які гріхи спокутує Полісся? / Чи то воно... – нам кара за гріхи?»*, *«Тобі ті коні не біжать крізь душу? / Тебе дими ті ще у снах не душать?! / Чи справді після нас – хай хоч потоп?»* (*«Чорнобиль б'є розпачливо у дзвони...»*) [с. 53].

За позірною простотою поетичного мовлення Володимира Яремчука відчувається висока відповідальність перед словом, прагнення якнайтонше

нюансувати відтінки емоцієдумки. Цьому підпорядкований словотвір неологізмів та okazіоналізмів: трудень, час-незабар, забудь-роса, незмір-число, безкінеч-спіраль, саван-непам'ять, душа – хижень-звір; звукопис:

*Нас двоє. Місяць в небі повен.
Та шепіт листя, шерех сонних віт.
А місячного світла срібна повінь
На сонних вітах заливає квіт [с.46].*

Його перо, залюблене в народний мелос, причетне до народження то уявної ідилії («А так би гарно: жайвір і пшениця! / А так би любо – пісня і криниця...») [с. 22], то до афористичного розвінчання реалій («Колись рука тяглась, аби пізнати. / Тепер – аби урвати більший куш» [с. 24], «Безока смерть – зате яка сторука – / імперію вигойдує на трупах...» [с. 23], «А в того знань – на скік малий блошиний, / а він усіх під себе підгорнув») [с. 27] та продукування морального вибору: «Або живи болотисто і тихо, / або спивай і щастя, й кривди, й лихо» [с. 17].

В. Яремчук виношував своє слово довго. Хоча жив ним. Тим словом, що від колоска і жайворонка, від народної пісні й української обрядовості. Дбаючи про пісенну народну душу, згуртовував ентузіастів на відтворення традиційних дійств, пов'язаних із празниковим календарем.

Уперше побачила плід його праці у виступі квартету «Вольниця» на сцені обласного Будинку вчителя майже два десятиліття тому. Враження склалося: не аматори, а народні! Невдовзі знайшовся меценат, завдяки якому мистецтво колективу побачили Поділля і Слобожанщина, надходили запрошення від організаторів всеукраїнських етносвят і столичних колядок.

І лише в 68, після тривалих перемовин і напосідань відомої поетки краю і громадської діячки Антоніни Корінь, він зважився на першу поетичну збірку. Совіслива сутність сільського інтелігента в першому поколінні. Людини, яка звіряє свою працю за критеріями правди і безмежної відкритості перед світом. Людини самокритичної і надзвичайно працелюбної. Він подарував нам свої збірки, присвячені вишневій материзні і народному Колодію, випустив дражливу для «руського міра» поему і поділився багатим етнографічним матеріалом із небайдужими дослідниками автентики. Нині іде до читача зі збіркою сонетів, і ця форма видається мені дуже органічною для Володимира Яремчука, не «бранця», а «обранця» долі [с. 11], який щедро ділиться філософськими роздумами й емоцієобразами. І чомусь здається, що бачу його автопортрет у сонеті:

*Меандрів безкінечні візерунки
Із вічності у вічність протяглись.
Непізнаного сповнені чарунку.
До хутора байдужі й до столиць [с. 50].*

м. Кропивницький